

зовнішньоекономічної діяльності підприємств Тернопільської області [Електронний ресурс] Архів тез конференцій. – Режим доступу: <http://conftiapv.at.ua/>

Лариса МОСОРА

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Україна

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В УКРАЇНІ

В основі наукової публікації лежить теза про те, що існує стійка залежність між міграційними хвилями та коливанням економічної активності. Таку залежність можна розглядати з двох сторін: з однієї, зростання потоку емігрантів часто пов'язано з нестабільною політичною ситуацією в країні, локальними війнами, зниженням попиту на кваліфіковану працю, або зменшенням величини заробітної плати для висококваліфікованих працівників; з іншої – саме через зростання зовнішньої міграції погіршується соціально-економічний стан держави, що відображається через певні показники (ВВП на душу населення, індекс людського розвитку та ін.). Формується замкнуте коло у якому погіршення економічних показників часто залежить від міграційних потоків, водночас зростання рівня еміграції напряму визначається станом економіки держави. У публікації спробуємо відобразити таку взаємозалежність, вказавши чи справді посилення зовнішньої міграції за останні роки в Україні негативно вплинули на її економіку.

Масштаби міграції є результатом успішного зіставлення попиту і пропозиції на ринку праці. Важливе значення для процесів узгодження є швидкість заповнення вакансій, яка, в свою чергу, залежить від умов ринку праці. Актуальність такого підходу полягає у тому, що населення будь-якої країни шукає для себе кращі умови і якщо вони є в іншій країні, то відбувається процес еміграції. Кращими умовами на ринку праці є великий вибір посад, які може зайняти особа, вищий рівень оплати праці або кращі соціальні умови проживання. Вплив внутрішньої міграції спрямований на розвиток того чи іншого регіону, в якому через таку міграцію змінюється чисельність населення. Водночас, зовнішня міграція

має значно більші масштаби та впливає на соціально-економічний розвиток цілої країни.

«Відплив мізків» – є найвагомішою проблемою, що зумовлює погіршення якісних характеристик зайнятих у країні, а отже погіршує економічні показники. Хоча підготовка спеціалістів в Україні впродовж років незалежності не лише не скорочувалася, а й зростала, перший Всеукраїнський перепис населення 2001р. зафіксував погіршення показників рівня освіти молодого покоління. За оцінками експертів, лише у 1990-ті рр. Україна втратила 15–20% свого інтелектуального потенціалу внаслідок еміграції та переходу фахівців на роботи, що не потребували професійної праці й фахових знань [1]. Навіть якщо врахувати ту частину населення, яке повернулось додому, від цього ні освітній, ні економічний потенціал держави не покращився, адже, по-перше, громадяни виконують за кордоном переважно некваліфіковану роботу від чого втрачають кваліфікацію; по-друге, повернення часто пов'язане із завершенням трудової кар'єри (втрата працездатності з віком); по-третє, набуті за кордоном знання та вміння часто неможливо використати на Батьківщині внаслідок труднощів визнання зарубіжних дипломів, що часто спонукає їх власників шукати роботу не вдома, а за кордоном.

Одним із показників розвитку держави є індекс людського розвитку (ІЛР) – інтегральний показник, що розраховується щорічно для аналізу рівня якості життя населення. Він є стандартним інструментом при загальному порівнянні рівня життя різних країн і регіонів. При розрахунку індексу людського розвитку враховуються три види показників: очікувана тривалість життя – оцінює довголіття; рівень грамотності населення країни та очікувана тривалість навчання; рівень життя населення, що оцінюється через валовий національний дохід на душу населення. Ці три елементи формують основу для розрахунку показника ІЛР, значення якого коливається від 0 до 1. Держави за даним показником ранжуються на чотири групи: з дуже високим рівнем ІЛР, з високим рівнем ІЛР, з середнім рівнем ІЛР, з низьким рівнем ІЛР.

Значення ІЛР України за 2012 р. дорівнювало 0,740 – цей показник потрапив до високої категорії людського розвитку – що поставило країну на 78 позицію з 187 країн. За період з 1990 до 2015 рр. значення ІЛР України зросло з 0,714 до 0,747. Рейтинг ІЛР України за 2010 р. – 69 місце (0,733), 2011 р. – 76 місце (0,737), 2012 р. – 78 місце (0,740), 2013 р. – 83 місце (0,734), 2014 р. – 81 місце (0,747). Помітний прогрес, оскільки

узагальнений плюс за Індексом людського розвитку ми маємо 0,033. Однак, як зазначила Е. М. Лібанова, країни першої групи (з найвищим рівнем людського розвитку) збільшили його на 0,083 – тобто вдвічі більше, ніж Україна; другої групи (куди входить і Україна) – на 0,128, тобто втричі більше, ніж Україна; навіть країни Європи та Центральної Азії збільшили ІЛР більше, ніж Україна. По світу ж у цілому ІЛР зріс на 0,122 – тобто втричі більше, ніж в Україні [2]. Тож не треба захоплюватися нашими результатами. Вони повільніші, ніж це спостерігається в інших країнах. У той же час, приріст населення через зовнішню міграцію також різко скорочується. Якщо у 2010 р. приріст становив 16133 особи, 2011 р. – 17096 осіб, 2012 р. – 61844 особи, 2013р. – 31913 осіб, то уже з 2014 р. цей приріст різко скоротився до 9250 осіб, і це без урахування АР Крим та зони проведення АТО. По суті, через скорочення чисельності населення, показник ІЛР також досить повільно зростає. Так, міграція населення спричинила погіршення показника грамотності населення, оскільки закордон виїхала значна частина громадян, що в минулому виконувала висококваліфіковану працю. Водночас погіршується показник ВВП та ВВП на душу населення.

Отже, міграція робочої сили закордон має для України, як правило, негативні наслідки, до яких належать:

1) втрата країною найбільш конкурентоздатної частини власних трудових ресурсів;

2) уповільнення темпів розвитку науково-технічного прогресу в зв'язку з чисельною інтелектуальною еміграцією українських вчених за кордон;

3) поширення випадків зловживань та обман громадян приватними агентствами з працевлаштування;

4) виникнення політичних та економічних претензій до України у зв'язку із збільшенням нелегальної трудової еміграції українців;

5) використання наших громадян за кордоном на низькокваліфікованих, важких роботах зі шкідливими умовами праці, наявність випадків їх дискримінації та експлуатації з боку місцевих роботодавців тощо.

Отже, на сучасному рівні розвитку нашої держави надзвичайно актуальним є питання щодо врегулювання міграційних процесів. Важливим є залучення іноземного інтелектуального капіталу, стимулювання повернення своїх співвітчизників і формування належної законодавчої бази для створення і розвитку інтелектуального капіталу на

Україні, що сприятиме і загальному покращенню, і прогресивному розвитку країни.

Література

1. Кучинська О. Вплив інтеграційних процесів на економічну активність населення, зайнятість та ринок праці /О. Кучинська// Економіка та держава: зб. наук. пр. – 2006. – № 3. – С. 82–83.

2. Україна за Індексом людського розвитку на 81-ому місці [Електронний ресурс] / Рідна Україна : світоглядний портал. – Режим доступу : <http://ridna.ua/2015/12/ukrajina-za-indeksom-lyudskooho-rozvytku-na-81-omu-mistsi/>

Олександра ОВСЯНЮК-БЕРДАДІНА

Тернопільський національний економічний університет, Україна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК КАТАЛІЗАТОР СТАЛОГО

ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

Сталий просторовий розвиток є метою та квінтесенцією економічного життя будь-якої країни. Така теза пояснюється тим, що сталий просторовий розвиток обумовлює безумовність врахування інтересів усіх інституційних одиниць економічної системи, їх стейкхолдерів, а, отже, і ефективної взаємодії між ними, за умови збереження середовища функціонування та максимального відтворення ресурсів, що використовуються в процесах розподілу, обміну та споживання.

У напрямі забезпечення сталого просторового розвитку дієвим інструментом може стати соціалізація бізнесу, окремі прояви якої простежуються на даному етапі розвитку суспільства, а окремі резонансні впливи необхідно стимулювати.

Соціалізація бізнесу передбачає дифузний вплив господарської, соціальної чи суспільної діяльності організацій будь-яких сфер та напрямів функціонування на створення оптимальних умов життєдіяльності суспільства. Оптимальні умови життєдіяльності суспільства передбачають раціональність обміну усіма видами ресурсів між усіма інституційними одиницями економічної системи, який сприяв би повному задоволенню суспільних запитів та створення потенційних реальних умов щодо їх екстенсивного та інтенсивного відтворення.